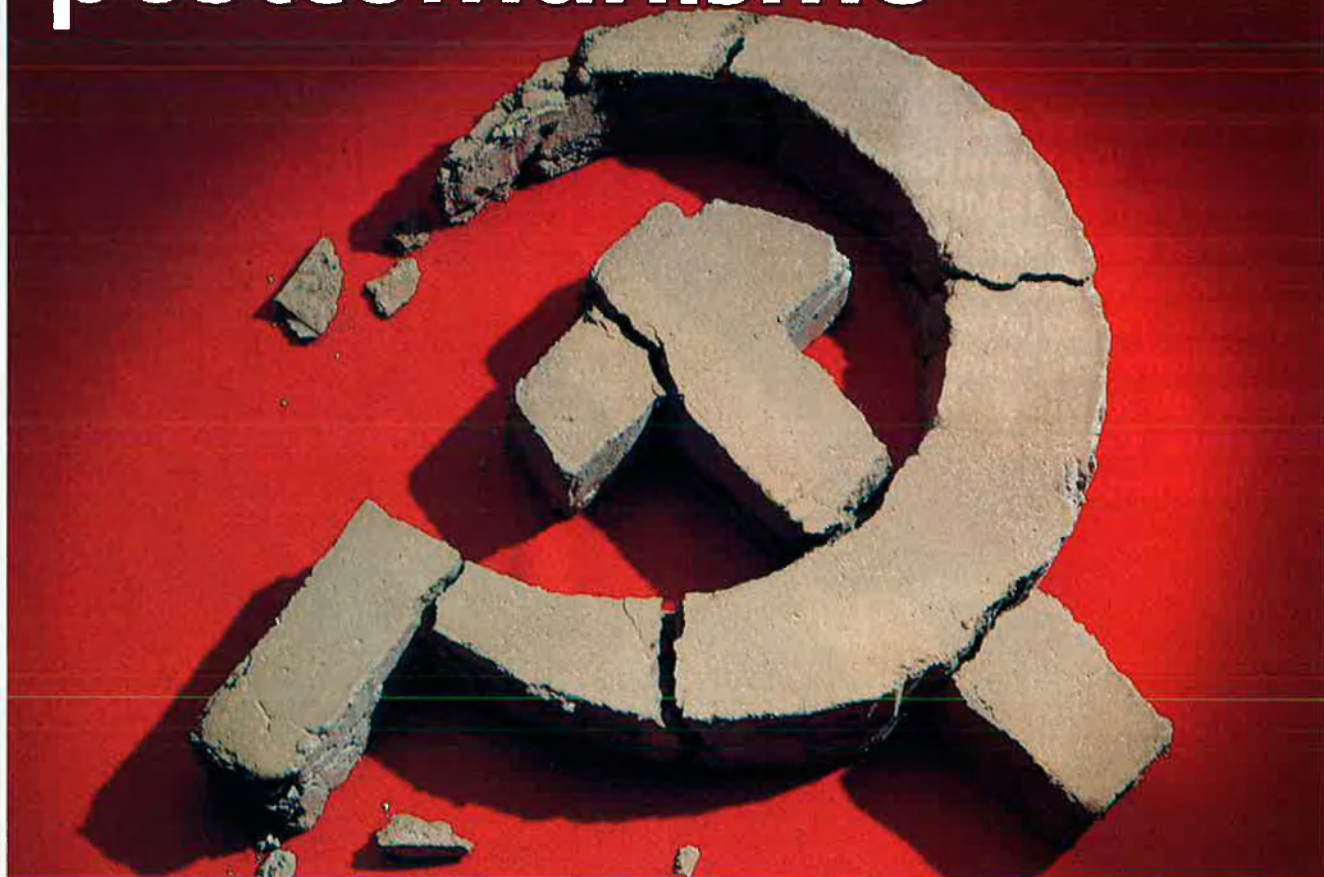

El llibre obert del postcomunisme

El món entrarà en el segle XXI amb un compte pendent: el comunisme. Sis països es consideren hereus de Marx i Lenin. I entre la impaciència neoliberal per recollir les restes i la resistència a ser enterrats, una nova esquerra intenta reconstruir-se pel seu cantó.

Entre els cent cinquanta anys del *Manifest Comunista* i els més de 150 mil exemplars venuts aquests anys només a França del *Llibre negre del comunisme* (publicat en espanyol per l'editorial Planeta) els intel·lectuals i historiadors han tingut motius més que suficients en els darrers mesos per prendre partit. O sigui, per defensar un ideal per damunt de la història o per deixar que aquesta mateixa histò-

ria dicti a soles la seva sentència.

Davant la confusió que regna en el debat filosòfic i històric entorn del comunisme, no és estrany que en el pla polític el panorama sigui encara més caòtic. En 1995, per exemple, 29 partits comunistes es van reunir a Sofia per ressuscitar la Internacional Comunista, el Comintern. Però els partits més poderosos actualment –el xinès, el vietnamita i el nord-coreà– no van respondre a la invitació.

Els països que es consideren repúbliques socialistes, hereus del marxisme-leninisme, han disminuït dramàticament des de 1989. Actualment n'hi ha sis: Corea del Nord, Cuba, Laos, Síria, Vietnam i Xina. El nombre total de partits comunistes és, pel contrari, impossible de quantificar, tant com l'existència real d'aquest Comintern creat a Sofia. Però els contactes amb altres forces polítiques i els intents de reorganització són evi-

dents: des de la unió a Rússia entre el Partit Comunista de Guennadi Ziugànov amb el general populista d'oposició Lev Rokhline, fins als intents bilaterals de "solidaritat internacional", com el "programa de cooperació" entre el nou Partit Comunista romanès i el partit Bas, en el poder a l'Iraq.

Cara i creu. Des del punt de vista de l'esquerra que intenta sorgir de nou de les runes del comunisme a l'Europa oriental, aquests exemples de reconversió o aliança amb el populisme o el pur nacionalisme són els més desastrosos. És el cas del partit serbi de Slobodan Milosevic o el seu veí i enemic (abans aliat) croat, Franjo Tudjman.

En canvi, el comunisme continua gaudint d'un prestigi social pràcticament íntegre entre les comunitats o minories nacionals o ètniques per les quals ha sabut prendre partit. És el cas dels comunistes kurds a Turquia, o dels guerrillers tàmils. En àmplies zones del Tercer Món, la caiguda del mur de Berlín queda tan lluny com ho va ser temps enrere la seva implantació: el comunisme, tot i el suport evident dels pols d'influència estrangers (Moscou, Pequín, Trípoli, Damasc...) va ser l'aliat natural (o aprofitat) de molts d'aquests moviments d'alliberament nacional, i ho continua essent.

El Sendero Luminoso peruà i els khmers rojos són l'altra cara, un cop més, d'aquesta barreja de doctrina marxista i guerrilla ètnica. Entre la bogeria dels maoistes peruans i els deliris de puresa dels polpotistes hi ha molt poca distància. Tots dos han aplicat quan han pogut aquest principi de "genocidi de classe" que tan bé li ha anat al polèmic director del *Llibre negre del comunisme*, Stéphane Courtois, per elaborar el paral·lelisme entre comunisme i nazisme. Amagats en les seves respectives selves, l'evolució d'ambdós grups terroristes sembla inclinar-se més aviat cap al més pur bandidatge.

La clau de l'èxit. Irònicament. L'inspirador d'aquests dos grups, el PC xinès fundat i dirigit per Mao Tse Tung, responsable d'una

de les pitjors carnisseries de la humanitat en nom de la "cultura", podria haver-los donat unes quantes lliçons de convertibilitat. El "socialisme de mercat" al qual s'ha convertit el país més poblat del món és una incògnita. I tanmateix, el PC xinès anuncia que té més membres que mai (58 milions, un 20% més que fa cinc anys).

Els experts econòmics neoliberals amb la closca més dura asseguren que el camí xinès no és res més que una modernització controlada d'un país massa gran per ser mesurat amb les magnituds occidentals. El creixement econòmic

ARXIU / EFE

desmesurat del país sembla donar-los la raó. Una altra cosa és el preu en corrupció, competitivitat i tensions regionals i socials que està pagant el país per aconseguir-lo. En tot cas, el PC xinès no té cap justificació vàlida per explicar aquesta conversió, com no sigui el seu propi enriquiment.

De tota la regió asiàtica, el partit comunista que segurament ha sabut preservar millor el seu electorat és l'indi. Amb 650.000 membres, el CPI-M (per marxista) va complir fa un any dues dècades de poder ininterromput en l'estat de Bengala occidental. La clau del seu èxit, segons un dels seus dirigents, és la "reforma agrària i la descentralització del poder en les àrees rurals".

De reforma agrària en saben molt a Amèrica Llatina, on subsisteixen guerrilles comunistes com les Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (FARC), en guerra des de fa quaranta anys. La necessitat terra ha marcat dos dels moviments que més esperança han donat a l'esquerra democràtica: el zapatisme i el moviment del Sense Terra (MST) brasiler.

Exemple inèdit de "reformisme armat", segons la fórmula utilitzada per ells mateixos, el Frente Zapatista del sots-comandant Marcos representa un intent de recuperar l'esperit dels moviments populars que van sorgir a Amèrica Llatina paral·lelament als comunistes en altres zones del món. L'exemple indigenista, que a més a més va triomfar a Mèxic amb Zapata, sembla contenir moltes més lliçons per a l'esquerra que el comunisme per a una reformulació dels seus plantejaments. Reivindicacions socials, compromís ètnic, honradesa, una necessària independència que no menysprea si cal el nacionalisme... Cal recordar que la primera etapa de la revolució cubana tenia molt poc de marxista i sí de nacionalista?

L'exemple zapatista i el brasiler, amb totes les seves contradiccions, ha traspassat directament l'Atlàntic per remotivar una esquerra comunista i no comunista que paradoxalment semblava la més desorientada per la caiguda del mur: l'europa occidental. Però aquest mateix "rodatge" democràtic, adquirit durant anys de gaudir d'un sòlid sistema de llibertats, hauria de donar-los l'empenta necessària per proposar una refundació.

No són pocs els experts que consideren que la nova esquerra només pot néixer dels que van saber trencar les cadenes de la submissió a Moscou a temps. "La caiguda de la casa comunisme aixeca una terrible hipoteca. En lloc d'anunciar el final de la història i la marginació de qualsevol vent revolucionari, allibera completament la utopia", considera l'intel·lectual francès Dominique Vidal.

Jordi Zamora

Vista general del Congrés Nacional a Beijing, el 5 de març del 1998. El PC xinès ha sigut l'inspirador de guerrilles com Sendero Luminoso o els Khmers rojos.